

Informácia o účasti predsedu vlády SR na Medzinárodnom fóre k pripomínaniu holokaustu a boju proti antisemitizmu a o priebehu fóra - Malmö, 13. októbra 2021

Pripomínanie holokaustu - vzdelávanie o holokauste - antisemitizmus na sociálnych médiách a platformách a boj proti antisemitizmu a iným formám rasizmu vo všetkých sférach života tvorili ťažiskovú diskusiu na vysokej úrovni k pripomínaniu holokaustu a boju proti antisemitizmu vo švédskom Malmö. Na rozdiel od predchádzajúcich, tematicky obdobných podujatí bolo Malmö fórum 2021 orientované predovšetkým na budúcnosť – *Remember - ReAct* - na potrebu konať a reagovať na základe faktov na nárast nenávistných prejavov, antisemitizmu a najmä na potrebu vzdelávania, nielen mladej generácie, ale celého medzinárodného spoločenstva.

V kontexte dvoch východiskových dokumentov v agende – Štokholmskej deklarácie z roku 2000 a Ministerskej deklarácie Medzinárodnej aliance pre pripomínanie holokaustu (IHRA) z roku 2020 prezentoval predseda vlády SR Eduard Heger záväzky Slovenska schválené uznesením vlády Slovenskej republiky č. 566 zo 7. októbra 2021.

Premiér E. Heger prezentoval prísľuby a záväzky SR cielené primárne na vzdelávanie a zvýšenie povedomia mladej generácie. Apeloval na potrebu adekvátnej reakcie na nenávistné prejavy a nežiadúcu akceleráciu antisemitizmu. Cez optiku záväzkov SR schválených vládou 7. októbra 2021 pripomenul potrebu venovať sa osвете a vzdelávaniu o tienistých stránkach vlastnej histórie a zdôraznil povinnosť politikov strážiť svoje slová, nešíriť nenávisť a hovoriť pravdu.

V zmysle odporúčania Výboru ministrov Rady Európy z 1. júla 2020 o začlenení histórie Rómov a/alebo kočovníkov do učebných osnov a vzdelávacích materiálov sa vláda Slovenskej republiky zaviazala prehĺbiť využívanie existujúcich edukatívnych materiálov o histórii Rómov a o genocíde Rómov počas druhej svetovej vojny a prehľbovať vedomosti žiakov a študentov prostredníctvom odporúčaní Medzinárodnej aliance pre pripomínanie holokaustu (IHRA) pre výučbu a vzdelávanie o genocíde Rómov využívať tieto aktívne vo vzdelávacích procesoch.

Skresľovanie holokaustu môže byť za určitých okolností nebezpečnejšie ako otvorené popieranie holokaustu, ktoré je väčšinou klasifikované ako trestný čin. Relativizácia a znevažovanie holokaustu sú v spoločnosti čoraz prítomnejšie a neustrážia ju ani klasické médiá. Jej príklady, rovnako ako antisemitské prejavy, boli prítomné aj na mnohých demonštráciách proti pandemickým opatreniam naprieč viacerými európskymi krajinami. Je preto potrebné sa vyvarovať nebezpečného politického cynizmu spojeného so skresľovaním holokaustu. SR preto bude proaktívne využívať dokumenty IHRA v rámci vzdelávania sudcov, prokurátorov, advokátov, policajtov a ďalších právnických profesií.

Vláda Slovenskej republiky sa zaviazala prostredníctvom Odporúčaní IHRA o identifikácii a boji proti skresľovaniu holokaustu zvýšiť povedomie v rámci vzdelávacích inštitúcií, na vysokých školách, v ústavoch SAV a najmä v inštitúciách vychovávajúcich budúcich pedagógov, tvorcov politík a pedagogických materiálov a efektívne zverejňovať informácie na diseminačných portáloch zaoberajúcich sa celoživotným vzdelávaním.

Uskutočnenie cielených opatrení na zvýšenie povedomia mladej generácie o holokauste a nebezpečenstve jeho skresľovania sa vláda Slovenskej republiky zaviazala aj

prostredníctvom podujatí pre pedagógov a tvorcov pedagogických materiálov spojenú s propagáciou a využitím Odporúčaní IHRA pre výučbu a vzdelávanie o holokauste z r. 2019. Významným prvkom v spektre plánovaných vzdelávacích aktivít SR bude aj dobudovanie areálu Múzea holokaustu v Seredi vrátane pamätníka obetiam holokaustu.

Vláda Slovenskej republiky sa súčasne v Malmö zaviazala zvážiť vytvorenie národného uzla Európskej infraštruktúry pre výskum holokaustu (*European Holocaust Research Infrastructure - EHRI*) a perspektívu členstva Slovenska v stálej organizácii EHRI.

Informácia premiéra E. Hegera o geste vlády SR z 8. septembra 2021 a ospravedlnení sa za zločiny a zneužitie legislatívy na dehumanizáciu, porušovanie ľudských a občianskych práv tzv. Židovským kódexom výrazne zarezoňovala 13. októbra 2021 vo švédskom Malmö. Eduard Heger v interaktívnom paneli špecializovanom na rozvoj vzdelávania a oslovovanie nových cieľových skupín (*Developing education and reaching new target groups*) akcentoval potrebu venovať sa aj tienistým stránkam vlastnej histórie, vrátane hriechov ako bolo prijatie Židovského kódexu na Slovensku pred 80 rokmi.

Predseda Európskej rady Charles Michel a predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyen prezentovali prijatie historicky prvej stratégie Európskej únie pre boj proti antisemitizmu a podporu židovského života z 5. októbra 2021. Zdôraznili fakt, že Židia sú v Európe doma, sú jej súčasťou, bez Židov nebude žiadna Európa. Za znepokojujúce označili, že až 30% Židov v EÚ uvádza, že zo strachu pred napadnutím skrývajú, že sú Židia.

Malmö fórum koncentrovalo k téme holokaustu a rasového násillia 50 krajín z celého sveta a 30 medzinárodných (OSN, EÚ, OBSE, IHRA, UNESCO) a mimovládnych organizácií a inštitúcií, vrátane veľkých internetových spoločností.

V rámci účasti na Malmö fóre absolvoval predseda vlády SR bilaterálne stretnutia s predsedom vlády Ukrajiny Denisom Šmyhal'om, s predsedom Európskej rady Charlesom Michelom a s generálnou tajomníčkou Rady Európy Marijou Pejčinovič Burič.

Za prítomnosti osobitného predstaviteľa Rady Európy pre antisemitské, protimoslimské a iné formy náboženskej neznášanlivosti Daniela Höltgena sa E. Heger a generálna tajomníčka M. Pejčinovič Burič zhodli, že stratégie boja proti antisemitizmu musia byť založené na holistickom prístupe, vrátane prevencie, bezpečnosti, vzdelávania, odovzdávania spomienok v digitálnom veku a podpory židovského života v Európe. Predseda vlády SR ocenil najnovšie výsledky práce orgánov Rady Európy v oblasti pripomínania holokaustu a boja proti antisemitizmu (napríklad aktualizované politické odporúčania Európskej komisie proti rasizmu a intolerancii ECRI o predchádzaní a boji proti antisemitizmu či odporúčania Výboru ministrov Rady Európy adresované členským štátom o začlenení histórie Rómov a/alebo kočovníkov do učebných osnov a vzdelávacích materiálov) a poďakoval za expertízu Rady Európy vo vzťahu k Slovenskej republike. Generálna tajomníčka Pejčinovič Burič informovala o spustení nového Monitorovacieho strediska pre výučbu histórie v Európe, ktorého cieľom je zbierať informácie o spôsoboch výučby histórie v členských krajinách Rady Európy.

Na rokovaní s predsedom vlády SR E. Hegerom predseda vlády Ukrajiny Denis Šmyhal' poďakoval za politickú podporu zo strany SR, vrátane účasti predsedu vlády SR na samite Krymskej platformy. Diskutovalo sa o náplni plánovanej návštevy predsedu vlády SR v Užhorode (12.11.). Predseda vlády Ukrajiny informoval o situácii s dodávkami plynu z Ruskej federácie a nedostatočnými zásobami Ukrajiny. Požiadala o podporu SR v nadväznosti na vyhlásenia predsedníčky Európskej komisie k energetickej bezpečnosti

Ukrajiny. Predseda vlády SR potvrdil vôľu a pripravenosť SR pomôcť Ukrajine a byť tak súčasťou európskeho riešenia, avšak bez konkrétnych záväzkov. Zdôraznil, že o možnostiach konkrétnej spolupráce treba urýchlene začať rokovať.

Vo vystúpeniach rečníkov rezonovalo najmä nebezpečenstvo nárastu antisemitizmu. Pandémia Covid-19 so sebou priniesla obrovský nárast nenávistných prejavov v online priestore, a to predovšetkým šírením konšpiračných teórií, najmä antisemitských. Mládež – vďaka lockdownom – bola tomuto nenávistnému obsahu vystavovaná na sociálnych sieťach 24 hodín denne 7 dní v týždni bez akejkoľvek výstrahy či prípravy vedieť rozlíšiť nebezpečenstvo šírených konšpirácií. Nadnárodní internetoví giganti musia dôsledne odstraňovať nenávistné prejavy v online priestore, v ktorom prevažne mladá generácia trávi viac času ako v tom reálnom. Nenávisť voči Židom sa však Židmi nekončí, je nekonečná – nasleduje nenávisť voči inej rase či náboženstvu, LGBTI komunite, migrantom a prisťahovalcom, ženám, iným politickým názorom a pod. Preto treba nenávistné prejavy odsúdiť hneď pri ich vzniku. Osobitnú úlohu a zodpovednosť, ako aj osobitnú moc majú v danom smere politici. Dnes už nestačí len pripomínať hrôzy holokaustu a vzdávať úctu jeho obetiam, je potrebné konať a orientovať sa na našu spoločnú budúcnosť, ktorá musí byť založená na solidarite, spolupráci a tolerancii.

Česká republika a Francúzsko informovali, že sa plánujú venovať problému antisemitizmu a téme holokaustu aj počas svojich predsedníctiev v Rade EÚ v roku 2022. Česká republika plánuje v druhej polovici 2022 ministerskú konferenciu v nadväznosti na Terezínsku deklaráciu z roku 2009 (prijatú rovnako počas českého predsedníctva EÚ), ktorá sa bude venovať vzdelávacím a spomienkovým programom pre mladú generáciu, zhodnoteniu pokroku v naprávaní krívd z čias holokaustu (odškodnenie, reštitúcie a pod.) a vytvorení stratégií a zdrojov na boj proti antisemitizmu, xenofóbii a nenávisti.

USA plánujú použiť 1 milión USD na boj proti antisemitským nenávistným prejavom v online priestore v regióne Blízkeho Východu a severnej Afriky; rozšíria svoj existujúci program *International Leadership Visitor Programme* tak, aby zaangažovali predstaviteľov z vládnej i mimovládnej sféry v boji proti skresľovaniu holokaustu a antisemitizmu (s dôrazom na oblasť Blízkeho Východu a severnej Afriky, Európy a Latinskej Ameriky) a plánujú vyčleniť ďalší 1 milión USD na podporu IHRA a jej Globálnej pracovnej skupiny proti popieraniu holokaustu a jeho skresľovaniu v regióne strednej Európy.

Viacerí vystupujúci ocenili nedávnu ukrajinskú spomienkovú ceremóniu v kyjevskom Babynom Jare, ktorá sa konala pri príležitosti 80. výročia tragédie, za účasti viacerých vysokých štátnych predstaviteľov iných krajín (ide o jedno z najtragickejších miest masového vraždenia počas 2. svetovej vojny).

Švédska vláda rozhodla, že hlavným, výstupným dokumentom Malmö fóra 2021 *Remember – ReAct* bude komplexný sumár záväzkov a príslubov zúčastnených krajín v oblasti pripomínania holokaustu a boja proti antisemitizmu a ďalším formám rasovej neznášanlivosti. Sledovaniu implementácie záväzkov sa bude Švédske kráľovstvo venovať počas svojho predsedníctva v IHRA (marec 2022 – marec 2023).

Jednou zo sprievodných aktivít organizovaných Veľvyslanectvom SR v Štokholme počas Malmö fóra bola online prezentácia (streaming) nového slovenského filmu režiséra Petra Bebjaka „Správa“, ktorý zachytáva útek slovenských Židov Rudolfa Vrba a Alfreda Wetzlera z koncentračného tábora Auschwitz-Birkenau.